

TURK TILIDAN O'ZBEK TILIGA SINXRON TARJIMADA TARJIMA
TRANSFORMATSIYALARINING QO'LLANILISHI

Nurjaxon Farmonova

Nurjahonamirova926@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjima jarayonida qo'llaniladigan tarjima transformatsiyalarining lingvistik va pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi. Xususan, leksik almashtirish, konkretlashtirish, umumlashtirish, qo'shish, tushirib qoldirish, grammatik almashtirish va sintaktik o'zgarishlarning tarjima jarayonidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, turk va o'zbek tillari o'rtasidagi leksik, grammatik hamda sintaktik farqlarning tarjima strategiyalarini tanlashga ta'siri ko'rib chiqiladi. Sinxron tarjimada mazmuniy ekvivalentlikni saqlash, axborotni tezkor va aniq yetkazish hamda tinglovchiga tushunarli ifodalashda tarjima transformatsiyalarining ahamiyati asoslanadi. Tadqiqot natijalari ushbu transformatsiyalar tarjima sifati va kommunikativ samaradorlikni ta'minlovchi muhim vosita ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: sinxron tarjima, tarjima transformatsiyalari, turk tili, o'zbek tili, leksik almashtirish, grammatik transformatsiya, sintaktik o'zgarish, ekvivalentlik, tarjima strategiyasi, kommunikativ samaradorlik.

KIRISH

Bugungi globallashuv va xalqaro kommunikatsiya jarayonlarining jadallashuvi turli tillarda so'zlashuvchi xalqlar o'rtasidagi muloqotni ta'minlashda tarjimaning, xususan, sinxron tarjimaning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Xalqaro konferensiyalar, siyosiy va diplomatik uchrashuvlar, ilmiy anjumanlar hamda madaniy tadbirlarda sinxron tarjima axborotni tezkor va uzluksiz yetkazib berishning muhim vositasi hisoblanadi. Ushbu jarayonda tarjimon bir vaqtning o'zida nutqni tinglash, uning mazmunini anglash, tahlil qilish va boshqa tilda qayta ifodalash kabi murakkab kognitiv faoliyatni amalga oshiradi.

Sinxron tarjimaning muhim xususiyatlaridan biri vaqt cheklovi sharoitida bajarilishidir. Shu sababli tarjimon manba tilidagi grammatik va sintaktik tuzilmani har doim ham aynan saqlab qololmaydi. Ayniqsa, turk tilidan o'zbek tiliga tarjima qilishda ikki tilning leksik, morfologik va sintaktik xususiyatlari o'rtasidagi farqlar turli tarjima transformatsiyalaridan foydalanishni taqozo etadi. Bunda asosiy vazifa manba nutqining mazmunini saqlagan holda uni tarjima tilining me'yorlariga moslashtirish, fikrning aniqligi, tabiiyligi va kommunikativ ta'sirchanligini ta'minlashdan iborat.

Tarjima transformatsiyalari manba tilidagi birliklarni tarjima tilida mazmunan adekvat va funksional jihatdan mos shaklda ifodalashga xizmat qiluvchi muhim usullardir. Ular leksik almashtirish, konkretlashtirish, umumlashtirish, qo'shish, tushirib qoldirish, grammatik almashtirish va sintaktik tuzilmani o'zgartirish kabi usullarni qamrab oladi. Sinxron tarjimada mazkur transformatsiyalar til tizimlari o'rtasidagi farqlarni bartaraf etish bilan birga,

axborotni vaqt cheklovi sharoitida ixcham, aniq va tushunarli shaklda yetkazishga yordam beradi. Shu bois ularning qo'llanilish xususiyatlarini o'rganish tarjima jarayonining lingvistik va pragmatik jihatlarini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Turk va o'zbek tillari turkiy tillar oilasiga mansub bo'lib, ular o'rtasida ko'plab leksik va grammatik o'xshashliklar mavjud. Biroq mazkur tillarning ayrim leksik-semantik, morfologik va sintaktik xususiyatlaridagi farqlar tarjima jarayonida muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Bu holat, ayniqsa, tezkor og'zaki nutqni sinxron tarjima qilishda yaqqol namoyon bo'ladi. Shuning uchun turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjimada qanday transformatsiyalar qo'llanilishi, ularning kommunikativ vazifalari hamda tarjima ekvivalentligini ta'minlashdagi o'rnini aniqlash dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjima jarayonida qo'llaniladigan transformatsiyalarni lingvistik va pragmatik jihatdan o'rganish, ularning mazmunni saqlash hamda kommunikativ adekvatlikni ta'minlashdagi ahamiyatini aniqlash zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqotning maqsadi turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjima jarayonida qo'llaniladigan tarjima transformatsiyalarini aniqlash, ularni lingvistik xususiyatlariga ko'ra tasniflash hamda tarjima mazmuni, ekvivalentligi va kommunikativ adekvatligini ta'minlashdagi rolini tahlil qilishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: sinxron tarjimada qo'llaniladigan asosiy transformatsiya turlarini aniqlash; turkcha nutq birliklarining o'zbek tilida qayta ifodalanish xususiyatlarini o'rganish; leksik, grammatik va sintaktik transformatsiyalarni qiyosiy tahlil qilish; transformatsiyalarning tarjima mazmunini saqlash va axborotni tinglovchiga tushunarli yetkazishdagi ahamiyatini baholash.

Tadqiqot natijalari turkcha–o'zbekcha sinxron tarjima jarayonida yuz beradigan transformatsion o'zgarishlarning mohiyatini yoritish, tarjimonning til va nutq bilan bog'liq qarorlarini izohlash hamda tarjima sifatini oshirishga doir nazariy va amaliy xulosalar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Shuningdek, olingan natijalardan sinxron tarjima amaliyoti va tarjimonlarni tayyorlash jarayonida foydalanish mumkin.

Sinxron tarjimada tarjima transformatsiyalarining qo'llanilishi va tahlili. Sinxron tarjima jarayonida tarjimon manba tilidagi axborotni qisqa vaqt oralig'ida qabul qilib, uni tarjima tilining fonetik, leksik, grammatik va sintaktik me'yorlariga mos ravishda qayta shakllantiradi. Shu sababli sinxron tarjimani so'zma-so'z tarjima qilish jarayoni sifatida baholash to'g'ri emas. Tarjimon kommunikativ maqsad, kontekst, nutq tezligi va ikki tilning strukturaviy farqlarini hisobga olgan holda turli transformatsiyalardan foydalanadi. Tadqiqotlarda sinxron tarjimada sintaktik qayta qurish, transpozitsiya, modulyatsiya, kondensatsiya va kengaytirish kabi usullar real vaqt sharoitidagi tarjima faoliyatining muhim vositalari sifatida ko'rsatiladi [1; 2].

Turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjimada transformatsiyalardan foydalanishning asosiy sababi ikki tilning qarindosh bo'lishiga qaramay, ularning leksik-semantik va grammatik tizimida mavjud bo'lgan farqlardir. Ayniqsa, turk tilidagi fe'lning gap oxirida kelishi, ayrim

yordamchi va modal birliklarning qo'llanishi hamda so'z birikmalarining o'zbek tilida boshqa shaklda ifodalanishi tarjimon tomonidan tezkor qayta tuzishni talab qiladi. Turk tilidan boshqa tillarga sinxron tarjima bo'yicha tadqiqotlar ham turk tilining fe'l-yakuniy tuzilishi tarjima jarayonida sintaktik qayta qurishga sabab bo'lishini ko'rsatadi [3].

1. Leksik transformatsiyalar: almashtirish, konkretlashtirish va umumlashtirish

Leksik transformatsiya manba tilidagi birlikning tarjima tilida boshqa leksik birlik orqali ifodalanishi yoki uning ma'nosining kontekstga muvofiq aniqlashtirilishi bilan tavsiflanadi. Sinxron tarjimada bunday o'zgarishlar, ayniqsa, tarjimon manba birlikning bevosita ekvivalentini tezkor topa olmagan yoki kontekst talabiga ko'ra boshqa ifodani tanlagan vaziyatlarda yuzaga keladi. Tarjima transformatsiyalarining nazariy tasniflarida leksik almashtirish, konkretlashtirish va umumlashtirish muhim usullar sifatida qaraladi [4; 5].

1-misol. Leksik almashtirish

Turkcha: Bu konuda önemli adımlar atılması gerekiyor.

O'zbekcha: Bu borada muhim choralar ko'rish zarur.

Bu misolda turk tilidagi adım atmak birikmasi o'zbek tilida so'zma-so'z "qadam tashlamoq" shaklida berilmay, kontekstga mos "chora ko'rmoq" birikmasi orqali ifodalangan. Mazmunij jihatdan har ikki birlik muayyan masalani hal qilish yo'lida amaliy harakatni anglatadi. Demak, tarjimon shakliy muvofiqlikdan ko'ra funksional-semantik muvofiqlikni ustuvor qo'ygan.

2-misol. Konkretlashtirish

Turkcha: Toplantıya birçok kişi katıldı.

O'zbekcha: Yig'ilishga ko'plab ishtirokchilar qatnashdi.

Turk tilidagi kişi ("shaxs, kishi") umumiy ma'noga ega bo'lsa, o'zbekcha tarjimada kommunikativ vaziyatga ko'ra "ishtirokchilar" shakli tanlangan. Bu yerda umumiy ma'noli birlik muayyan kommunikativ vaziyatni aniqroq ifodalovchi birlik bilan almashtirilgan. Mazkur usul konkretlashtirish sifatida izohlanishi mumkin.

3-misol. Umumlashtirish

Turkcha: Bakanlık, 2027 yılında Trabzon ve çevresindeki turizm faaliyetlerini artırmayı planlıyor.

O'zbekcha: Vazirlik 2027-yilda Trabzon hududidagi turizm faoliyatini rivojlantirishni rejalashtirmoqda.

Turkcha originaldagi Trabzon ve çevresindeki ("Trabzon va uning atrofidagi") birikmasi o'zbekcha variantda "Trabzon hududidagi" shaklida umumlashtirilgan. Sinxron tarjimada bunday usul nutqni ixchamlashtirish va axborotni tezkor yetkazish imkonini beradi.

Leksik transformatsiyalarning yana bir muhim jihati — qarindosh tillarda shaklan o'xshash birliklarning har doim ham to'liq ekvivalent bo'lmashligidir. Turk va o'zbek tillari o'rtasidagi tarjimada shakliy o'xshash birliklar ma'no jihatidan farqlanishi mumkinligi ilmiy tadqiqotlarda ham qayd etilgan [6].

2. Grammatik transformatsiyalar

Grammatik transformatsiya manba tilidagi grammatik shakl yoki konstruksiyaning tarjima tilida boshqa grammatik vosita orqali ifodalanishidir. Sinxron tarjimada grammatik transformatsiya tarjimonning bir vaqtning o'zida nutqni tinglashi va qayta shakllantirishi bilan bevosita bog'liq. Bunda so'z turkumining o'zgarishi, grammatik shaklning almashtirilishi, birlik yoki ko'plik shaklining o'zgarishi hamda fe'l konstruksiyalarining qayta tuzilishi kuzatilishi mumkin.

4-misol. Grammatik transformatsiya

Turkcha: Bu projenin gerçekleřtirilmesi büyük önem taşımaktadır.

O'zbekcha: Ushbu loyihani amalga oshirish juda muhim.

Turk tilidagi gerçekleřtirilmesi otlashgan fe'l shaklida kelgan bo'lsa, o'zbek tilida u "amalga oshirish" shaklida ifodalgan. Ya'ni turk tilidagi grammatik konstruksiya o'zbek tilida infinitiv mazmunidagi fe'l birikmasi orqali berilgan.

5-misol. Shaxs-son shaklining qayta ifodalanishi

Turkcha: Bu konuda çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

O'zbekcha: Bu boradagi ishlarni davom ettiramiz.

Turkcha çalışmalarımızı tarkibidagi egalik ma'nosi o'zbekcha tarjimada alohida "bizning" shaklida berilmagan. Kontekstda ish-harakatning bajaruvchisi fe'lining birinchi shaxs ko'plik shakli orqali anglashilgani sababli egalik affiksining alohida ifodalanishiga ehtiyoj qolmagan.

Sinxron tarjimada bunday grammatik transformatsiyalar tarjimonning ortiqcha birliklarni takrorlamasdan, mazmunni kommunikativ jihatdan yetarli shaklda yetkazishiga yordam beradi.

3. Sintaktik transformatsiyalar

Turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjimada sintaktik transformatsiyalar alohida ahamiyatga ega. Har ikki til agglutinatив xususiyatlarga ega bo'lsa-da, gap tarkibidagi birliklarning joylashuvi, murakkab gaplarning tuzilishi va fe'lining pozitsiyasi bilan bog'liq farqlar mavjud. Ayniqsa, turk tilidagi fe'l-yakuniy gaplarning sinxron tarjimada tezkor qayta tuzilishi tarjimon uchun muhim strategik vazifalardan biridir. Turk tilidan boshqa tilga sinxron tarjima bo'yicha empirik tadqiqotlarda ham sintaktik qayta tuzilish real vaqt sharoitida faol qo'llanilishi aniqlangan [3].

6-misol. Sintaktik qayta qurish

Turkcha: Türkiye'nin bu alandaki çalışmalarını yakından takip ediyoruz.

O'zbekcha: Biz Turkiyaning bu boradagi ishlarini yaqindan kuzatib boryapmiz.

Turkcha gapdagi Türkiye'nin + çalışmalarını munosabati o'zbek tilida "Turkiyaning ... ishlarini" shaklida saqlangan bo'lsa-da, o'zbek tilining tabiiy sintaktik me'yoriga muvofiq gapning boshlanishida "Biz" subyekti aniq ifodalgan. Sinxron tarjimada bunday qayta qurish tinglovchining gap mazmunini tezroq anglashiga yordam beradi.

7-misol. Murakkab gapning qayta tuzilishi

Turkcha: Ekonomik koşulların deęişmesine rağmen, turizm sektöründe önemli bir gelişme yaşanmıştır.

O'zbekcha: Iqtisodiy sharoitlar o'zgarganiga qaramay, turizm sohasida sezilarli rivojlanish kuzatildi.

Bu misolda turk tilidagi -mesine raġmen konstruktiviyasi o'zbek tilida “-ganiga qaramay” shaklida berilgan. Grammatik vosita o'zgargan bo'lsa-da, sababga qarama-qarshi mazmuniy munosabat saqlangan. Demak, transformatsiya shakliy emas, funksional ekvivalentlikni ta'minlashga xizmat qilgan.

4. Qo'shish va tushirib qoldirish

Sinxron tarjimaning o'ziga xos jihatlaridan biri nutqni real vaqt rejimida qayta ishlab berish zaruratidir. Shu sababli tarjimon ba'zi hollarda manba tilda ochiq ifodalanmagan, biroq tarjima tilida mazmunni tushunarli qilish uchun zarur bo'lgan birlikni qo'shadi. Aksincha, kontekst orqali anglashiladigan yoki kommunikativ jihatdan ortiqcha bo'lgan birliklar tushirib qoldirilishi mumkin. Sinxron tarjima bo'yicha tadqiqotlarda kondensatsiya va kengaytirish aynan shu jarayonni boshqarishga yordam beradigan usullar sifatida ko'rsatiladi [1].

8-misol. Qo'shish

Turkcha: Bu konuda yeni bir düzenleme yapılması gerekiyor.

O'zbekcha: Bu borada yangi tartibni joriy etish zarur.

Bu misolda turkcha düzenleme yapılması birikmasi o'zbek tilida “tartibni joriy etish” shaklida berilgan. Joriy etish fe'li originaldagi umumiy yapılmak (“amalga oshirilmoq/qilinmoq”) mazmunini kontekstda aniqroq ifodalash uchun qo'llangan.

9-misol. Tushirib qoldirish

Turkcha: Biz bu konuyu özellikle ve ayrıntılı bir şekilde ele aldık.

O'zbekcha: Biz bu masalani batafsil ko'rib chiqdik.

Turkcha özellikle (“ayniqsa”) elementi o'zbekcha tarjimada tushirib qoldirilgan. Chunki mazkur birlikning tushirilishi asosiy axborotning yo'qolishiga olib kelmaydi va sinxron tarjimada nutqni ixchamlashtirish imkonini beradi.

Tushirib qoldirishni avtomatik ravishda tarjima xatosi sifatida baholash to'g'ri emas. Agar tushirilgan birlik kontekst orqali anglashilsa va asosiy kommunikativ mazmun saqlansa, bunday usul sinxron tarjimaning kommunikativ talablaridan kelib chiqadigan strategik qaror bo'lishi mumkin. Sinxron tarjimada qisqartirish va nutqni ixchamlashtirish masalasi turkcha–o'zbekcha tarjima uchun ham alohida tadqiq qilingan [7].

5. Transformatsiyalarning tarjima mazmuni va ekvivalentligiga ta'siri.

Tarjima transformatsiyalarining asosiy vazifasi manba tilidagi shaklni mexanik ravishda takrorlash emas, balki uning mazmuniy va kommunikativ funksiyasini tarjima tilida imkon qadar to'liq ifodalashdan iborat. Shu nuqtayi nazardan ekvivalentlikni faqat formal o'xshashlik bilan chegaralash mumkin emas. Zamonaviy tarjimashunoslikda ekvivalentlikning semantik, pragmatik va funksional jihatlar ham hisobga olinadi [8].

Masalan:

10-misol

Turkcha: Elimizden geleni yapacağız.

Soʻzma-soʻz tarjima: Qoʻlimizdan kelgan narsani qilamiz.

Tabiiy oʻzbekcha tarjima: Qoʻlimizdan kelgan barcha ishni qilamiz.

Bu yerda elimizdan geleni birikmasining soʻzma-soʻz tarjimasi oʻzbek tilida tabiiy eshitilmasligi mumkin. Shu sababli tarjimon kontekstga mos ravishda “qoʻlimizdan kelgan barcha ishni” shaklini tanlaydi. Natijada shakliy oʻzgarish yuzaga kelgan boʻlsa-da, kommunikativ maʼno saqlanadi.

Yana bir misol:

11-misol

Turkcha: Türkiye ile Özbekistan arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi için çalışmalarımız devam ediyor.

Oʻzbekcha: Turkiya va Oʻzbekiston oʻrtasidagi munosabatlarni yanada rivojlantirish boʻyicha ishlarimiz davom etmoqda.

Bu misolda turkcha -mesi için konstruksiyasi oʻzbek tilida “... boʻyicha” vositasi bilan qayta ifodalangan. Tarjima jarayonida grammatik shakl oʻzgargan, biroq maqsad munosabati saqlangan. Shunday qilib, transformatsiya formal tenglikni emas, funksional-semantik moslikni taʼminlagan.

Umuman olganda, sinxron tarjimada ekvivalentlik statik hodisa emas, balki kontekst va kommunikativ vaziyatga bogʻliq ravishda shakllanadigan jarayon sifatida namoyon boʻladi. Leksik boʻshliqlar, grammatik tafovutlar, madaniy birliklar va pragmatik farqlar tarjimondan kontekstual tahlil, transpozitsiya, modulyatsiya, izohlash yoki adaptatsiya kabi strategiyalardan foydalanishni talab qilishi mumkin [8].

Turkcha–oʻzbekcha misollar asosida umumiy tahlil

Yuqoridagi misollar asosida turk tilidan oʻzbek tiliga sinxron tarjimada transformatsiyalarni quyidagi tarzda umumlashtirish mumkin:

Transformatsiya turi	Turkcha birlik	Oʻzbekcha variant	Asosiy vazifa
Leksik almashtirish	adım atmak	chora koʻrmoq	Funksional maʼnoni saqlash
Konkretlashtirish	kişi	ishtirokchi	Maʼnoni aniqlashtirish
Umumlashtirish	Trabzon ve çevresi	Trabzon hududi	Nutqni ixchamlashtirish
Grammatik transformatsiya	gerçekleştirilmesi	amalga oshirish	Grammatik moslashtirish
Sintaktik transformatsiya	... takip ediyoruz	Biz ... kuzatib boryapmiz	Gap tuzilishini moslashtirish
Qoʻshish	düzenleme yapılması	tartibni joriy etish	Mazmunni aniqlashtirish

Tushirib qoldirish	özellikle ve ayrıntılı bir şekilde	batafsil	Axborotni kondensatsiya qilish
--------------------	---------------------------------------	----------	--------------------------------------

Jadvaldan ko'rinadiki, sinxron tarjimada transformatsiyalar bir-biridan mutlaq ajralgan holda emas, balki ayrim hollarda o'zaro uyg'unlashgan holda qo'llanadi. Masalan, bir gap doirasida bir vaqtning o'zida sintaktik qayta qurish, leksik almashtirish va tushirib qoldirish amalga oshirilishi mumkin. Bu holat sinxron tarjimaning real vaqt rejimida kechishi va tarjimonning bir nechta vazifani parallel bajarishi bilan izohlanadi.

Shuningdek, transformatsiyani tanlashda tarjimonning asosiy maqsadi manba tilidagi har bir birlikni formal jihatdan saqlash emas, balki tinglovchiga asosiy axborotni tez, aniq va tabiiy yetkazishdan iborat bo'ladi. Sinxron tarjima bo'yicha tadqiqotlarda ham tarjimonning real vaqt sharoitida sintaktik qayta qurish va boshqa strategik o'zgarishlardan foydalanishi qayd etilgan [2; 3].

Shunday qilib, turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjimada tarjima transformatsiyalari kommunikativ adekvatlikni ta'minlovchi muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Leksik transformatsiyalar ma'noni kontekstga moslashtirishga, grammatik transformatsiyalar ikki tilning grammatik tizimidagi farqlarni bartaraf etishga, sintaktik transformatsiyalar esa gap tuzilishini tarjima tilining tabiiy me'yorlariga moslashtirishga xizmat qiladi. Qo'shish va tushirib qoldirish esa vaqt cheklovi sharoitida axborotni optimallashtirish imkonini beradi. Natijada transformatsiyalar to'g'ri tanlangan hollarda manba nutqining asosiy mazmuni, kommunikativ maqsadi va funksional xususiyatlari tarjima tilida samarali qayta ifodalanadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqotda turk tilidan o'zbek tiliga sinxron tarjimada qo'llaniladigan tarjima transformatsiyalarining lingvistik va kommunikativ xususiyatlari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, leksik almashtirish, konkretlashtirish, umumlashtirish, grammatik va sintaktik transformatsiyalar, shuningdek, qo'shish va tushirib qoldirish usullari tarjima mazmunini saqlash hamda uni o'zbek tilida tabiiy ifodalashda muhim ahamiyatga ega.

Sinxron tarjimada vaqt cheklovi mavjudligi tarjimondan axborotni tezkor tahlil qilish, zarur transformatsiyani tanlash va fikrni aniq yetkazishni talab etadi. Turk va o'zbek tillari o'rtasidagi grammatik hamda leksik farqlar esa tarjima jarayonida manba nutqini tarjima tilining me'yorlariga moslashtirishni taqozo etadi.

Xulosa qilib aytganda, tarjima transformatsiyalaridan kontekstga muvofiq foydalanish sinxron tarjimaning mazmuniy aniqligi, tabiiyligi va kommunikativ samaradorligini ta'minlaydi. Shu bois tarjimonning kasbiy kompetensiyasida transformatsiyalarni to'g'ri va tezkor qo'llash ko'nikmasi muhim o'rin tutadi. Kelgusida ushbu masalani real turkcha nutq va uning o'zbekcha sinxron tarjimasi asosida qiyosiy tahlil qilish tadqiqot natijalarini yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. London; New York: Routledge, 2018.
2. Vinay J.-P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation. Translated by J.C. Sager and M.-J. Hamel. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 1995.
3. Munday J., Ramos Pinto S., Blakesley J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. 5th ed. London; New York: Routledge, 2016.
4. Pöchhacker F. Introducing Interpreting Studies. 2nd ed. London; New York: Routledge, 2016.
5. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Revised edition. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 2009.
6. Seleskovitch D. Interpreting for International Conferences: Problems of Language and Communication. Washington, D.C.: Pen and Booth, 1978.
7. Setton R., Dawrant A. Conference Interpreting: A Complete Course. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 2016.
8. Chernov G.V. Inference and Anticipation in Simultaneous Interpreting: A Probability-Prediction Model. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins, 2004.
9. Özdemir S., Hodzik E., Conker N., Bilgin O. Strategic syntactic restructuring during simultaneous interpreting from Turkish into English // Meta: Translators' Journal. 2024. Vol. 69, No. 1. P. 242–263.
10. Mamadjanova S.S. Complex Types of Transformation in Simultaneous Interpretation // Conference of the Uzbek State University of World Languages.
11. Soporov A.A. Speech Reduction and Stretching Problems in the Turkish-Uzbek Synchronous Translation // International Journal of Artificial Intelligence. 2025. Vol. 5, No. 05. P. 1240–1241.
12. Keçeci Ç. Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesi deyimlerinin yalancı eşdeğerlilikleri üzerine bir inceleme // Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi. 2024. №64.
13. Jumaniyozov Z.O., Sarodbekov Sh.Sh. Tarjima transformatsiyasi haqidagi ilmiy-nazariy qarashlar // Komparativistika. 2026. Vol. 15, Issue 12.
14. Egamberdiyeva X. Translation Equivalence: Problems and Solutions // Acta NUUZ. 2026. Vol. 1, No. 1.5. P. 342–344.
15. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi. Ilmiy faoliyat natijalarini nashr etish uchun tavsiya etilgan nashrlar ro'yxati va ilmiy maqolalarga qo'yiladigan talablar. Toshkent, 2026.